

Nr 58.

Ankom till riksdagens kansli den 1 juni 1943 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade pensionsbestämmelser för vissa barnmorskor, m. m.

I en den 16 april 1943 dagtecknad proposition nr 234, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen förordats utfärda erforderliga bestämmelser angående *dels* ändrade pensionsvillkor för vissa barnmorskor, *dels ock* ersättning åt vissa privatpraktiserande barnmorskor.

Beträffande motiveringen för ifrågavarande förslag får utskottet, i den mån ej redogörelse därför lämnas i det följande, hänvisa till propositionen.

A. Ändrade pensionsbestämmelser för vissa barnmorskor.

Beträffande *barnmorskornas nuvarande pensionsförhållanden* gäller i huvudsak följande.

Den i statens pensionsanstalt anordnade pensioneringen av barnmorskor omfattar dels distrikts- och reservbarnmorskor, till vilkas avlöning staten lämnar bidrag, dels barnmorskor med annan anställning hos kommun eller å barnbördshus. Distriktsbarnmorskorna samt reservbarnmorskor, som antagits efter 1937 års utgång, äro obligatoriskt anslutna till pensionsanstalten. Övriga barnmorskor erhålla pensionsrätt efter av medicinalstyrelsen godkänd tjänstereglering och på därom av huvudmannen gjord ansökan.

Alltsedan reglementet för pensionsanstalten den 31 december 1919 (nr 878) med ingången av år 1920 blev tillämpligt å barnmorskor, har tjänstepensionsunderlaget (= beloppet av hel pension) för distriktsbarnmorska varit i reglementet fixerat till 1,000 kronor, under det att pensionsanstalten haft att bestämma tjänstepensionsunderlaget för övriga barnmorskor, dock lägst till 600 och högst till 1,000 kronor. Sistnämnda belopp tillämpas numera undantagslöst. Till pensionen kommer pensionsförhöjning I enligt kungörelsen nr 280/1925, vilken förhöjning å pension av 1,000 kronor utgör 176 kronor. Familjepensionsunderlaget utgör 500 kronor. Pensionsålder är 55 år och för hel pension erfordras 25 tjänstår. Den årliga pensionsavgiften utgör för befattningshavaren 5 % av tjänstepensionsunderlaget eller 50 kronor samt 1 % av familjepensionsunderlaget eller 5 kronor. Huvudmannen erlägger ingen årlig avgift.

I fråga om vissa av kommun fast anställda barnmorskor gäller, att de — i den mån de ej äro anslutna till statens pensionsanstalt — äga komma i åtnjutande av fyllnadspension enligt bestämmelserna i kungörelsen den 29 oktober 1937 (nr 859) angående fyllnadspension åt vissa kommunalt anställda barnmorskor.

1941 års barnmorskeutredning har i ett den 23 mars 1942 avgivet betänkande angående barnmorskeväsendet framlagt förslag bl. a. rörande barnmorskornas pensionsförhållanden. Med de allmänna utgångspunkter, som utredningen intagit rörande önskvärdheten av tjänstebarnmorskornas smidigare infogande i landstingens hälso- och sjukvårdsorganisation, har det syntts utredningen nödvändigt att i samband med föreslagen omreglering av deras löneförmåner även föreslå en omreglering av deras pensionsförhållanden. Utredningen har därvid funnit sig böra tillstyrka en höjning av pensionsunderlaget för tjänstebarnmorskorna till 1,560 kronor, varigenom de även i pensionshänseende skulle bli likställda med distriktsköterskorna.

Föredragande departementschefen har anfört:

»I samband med den föreslagna löneförhöjningen för distriktsbarnmorskorna — några reservbarnmorskor skulle enligt barnmorskeutredningens förslag icke vidare förekomma — har utredningen föreslagit, att distriktsbarnmorskorna skola bli i pensionshänseende likställda med distriktsköterskorna.

Detta innebär bland annat, att tjänstepensionsunderlaget i och med löneomregleringen skulle obligatoriskt höjas till 1,560 kronor, varvid familjepensionsunderlaget skulle bli 612 kronor, att den årliga pensionsavgiften för befattningshavaren skulle bli 78 kronor för tjänstepension och 6.12 kronor för familjepension, att huvudmannen, som hittills varit befriad från årlig pensionsavgift, skulle hava att erlægga en årlig avgift av 78 kronor, att engångsavgift för höjning av tjänstepensionsunderlaget skulle beräknas allenast å den effektiva höjningen, utgörande (1,560 — 1,176) 384 kronor, samt att engångsavgift ej skulle utgå med högre belopp än som svarar mot befattningshavarens andel i den på föregående tjänstetid belöpande kostnaden för underlagshöjningen. Statens kostnader härför hava beräknats till dels omkring 30,000 kronor årligen för utfyllnad av framtida årsavgifter av befattningshavare och huvudmän, dels omkring 3,450,000 kronor i ett för allt för beredande — i den mån huvudmännens engångsavgifter ej förslå därtill — av täckning av kostnaderna för tillämpning i fråga om föregående tjänstetid av det förhöjda tjänstepensionsunderlaget. Dessa kostnader skulle emellertid skjutas på framtiden, därest staten fortfarande, såsom skett under senare år, lämnar bidrag till pensionsanstaltens pensionsutgifter allenast i den mån anstaltens övriga inkomster ej förslå därtill.

Vad övriga barnmorskor beträffar har utredningen föreslagit, att pensionsförhållandena för dem skola omregleras i samband med pensionsregleringen för distriktsbarnmorskor. Enligt detta förslag skulle tjänstepensionsunderlaget på framställning av huvudmannen och efter av medicinalstyrelsen godkänd omreglering av befattningen kunna höjas till 1,560 kronor. För godkännande av omregleringen skulle gälla samma villkor, som i kungörelsen nr 462/1936 äro föreskrivna för godkännande av reglering av sjuksköterskebefattning, för vilken skall tillämpas ett tjänstepensionsunderlag av 1,560 kronor, nämligen att befattningen skall vara förenad med dels konstant slutavlönning av minst 1,500 kronor, dels ock naturaförmåner, bestående av kost, bostad med bränsle och lyse samt tvätt, eller ersättning därför efter

ortens pris. Årliga pensionsavgifter för befattningshavare och huvudman skulle bli va desamma som för distriktsbarnmorska. Engångsavgiften för höjningen skulle utgå med belopp, motsvarande hela den på föregående tjänstetid belöpande kostnaden för underlagshöjningen. Emellertid skulle erläggandet av engångsavgiften vara frivilligt och, därest sådan avgift erlades allenast för en del av den föregående tjänstetiden eller ej alls inbetalades, skulle pensionen komma att beräknas med beaktande av att det förhöjda pensionsunderlaget gällt allenast under en del av tjänstetiden. Under förutsättning att pensionsunderlagen höjas för samtliga ifrågavarande barnmorskor hava statens kostnader för denna pensionsreglering beräknats motsvara ett årsbelopp av omkring 7,300 kronor.

Emot vad utredningen sålunda föreslagit hava inga mera vägande invändningar framställt. I fråga om pensionsunderlaget för distriktsbarnmorska har emellertid statskontoret uttalat sig för att detsamma måtte fastställas till 1,400 kronor, när distriktssköterskorna enligt statskontorets mening borde åtnjuta en något högre pension än distriktsbarnmorskorna. Då emellertid de senares författningsenliga minimilön kommer att överstiga motsvarande minimilön för distriktssköterskorna, anser jag mig böra biträda utredningens förslag i detta hänseende. Även i övrigt kan jag förorda utredningens förslag beträffande barnmorskornas pensionsvillkor. Jag delar jämväl den av statens pensionsanstalt framförda uppfattningen, att den nuvarande bestämmelsen om retroaktiv tjänstårsberäkning för vissa barnmorskor i mom. 1 av övergångsstadgandena till kap. VI pensionsanstaltens reglemente bör upphävas.

Då den föreslagna löneregleringen för barnmorskorna avses skola träda i kraft den 1 januari 1944, bör även pensionsregleringen genomföras från och med samma dag. Detsamma bör gälla det av pensionsanstalten föreslagna upphävandet av bestämmelsen om retroaktiv tjänstårsberäkning.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan riksdagen fattat beslut i ämnet, vidtaga erforderliga ändringar i reglementet för statens pensionsanstalt.»

B. Ersättning åt vissa privatpraktiserande barnmorskor.

Barnmorskeutredningen har funnit skäl kunna anföras för att staten beviljar viss ersättning för förlorad arbetsinkomst åt de privatpraktiserande barnmorskor i åldern mellan 45 och 60 år, som till följd av omregleringen år 1937 av förlossningsvården — varigenom möjligheter öppnats för envar kvinna att erhålla kostnadsfri förlossningsvård — blivit berövade möjlighet att försörja sig genom utövande av sitt yrke. Utredningen har i sådant hänseende föreslagit, att vissa privatpraktiserande barnmorskor, vilka kunna styrka, att deras arbets- och försörjningsmöjligheter minskats genom den från och med år 1938 genomförda principen om fri förlossningsvård, skola tillerkännas viss ersättning av statsmedel. Förslaget innebär, att till privatpraktiserande barnmorska, som under åren 1935—1937 haft en medelinkomst av

sin yrkesverksamhet av minst 600 kronor om året men därefter icke uppnått en årlig inkomst av verksamheten motsvarande den under angivna treårsperiod uppburna medelinkomsten, skall utgå ersättning av statsmedel för varje år, räknat från och med år 1938, med det belopp, varmed den verkliga årliga inkomstsumman understigit medelinkomsten under åren 1935—1937, dock högst 1,000 kronor. Sådan ersättning skulle ej utgå för tid efter det barnmorskan fyllt 60 år.

Utredningen har beräknat, att icke mer än omkring ett tiotal privatpraktiserande barnmorskor finnas, som skulle kunna tänkas komma i åtnjutande av ersättningen. Kostnaderna ha av utredningen uppskattats till högst 45,000 kronor för tiden till den 1 juli 1942 och 10,000 kronor om året för tiden därefter.

Föredragande departementschefen har anfört i huvudsak följande:

»Beträffande grunderna för bestämmande av ersättning till de ifrågavarande privatpraktiserande barnmorskorna kan jag i huvudsak biträda utredningens förslag. Jag kan dock icke tillstyrka retroaktiv utbetalning utan föreslår, att ersättning medgives först från och med nästkommande budgetår. Ersättningen bör utgå intill den tidpunkt, då barnmorskan uppnår 60 år. I likhet med utredningen anser jag, att ansökan om ersättning bör göras hos medicinalstyrelsen, som det skall åligga att pröva och avgöra, huruvida ersättning må utgå.»

Utskottet.

Det föreliggande förslaget om ändrade pensionsvillkor för vissa barnmorskor synes utskottet innefatta en skälig reglering av dessas pensionsförhållanden. Vad angår förslaget om ersättning åt vissa privatpraktiserande barnmorskor, vilka genom den från och med år 1938 genomförda principen om fri förlossningsvård fått sina arbets- och försörjningsmöjligheter minskade, har detsamma syntts utskottet vara väl avvägt. Utskottet tillstyrker fördenskull bifall till de ifrågavarande förslagen.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Stockholm den 1 juni 1943.

På bankoutskottets vägnar:

GUST. SVEDMAN.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar Åkerberg*, Berling, Sandén, Sundvik, Nisser* och Bodin;

från andra kammaren: herrar Svedman, Paulsen, Andersson i Falkenberg, Hall, Sundberg, Ericsson i Kinna*, Malmberg och Persson i Norrby.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.